

CE dig för!

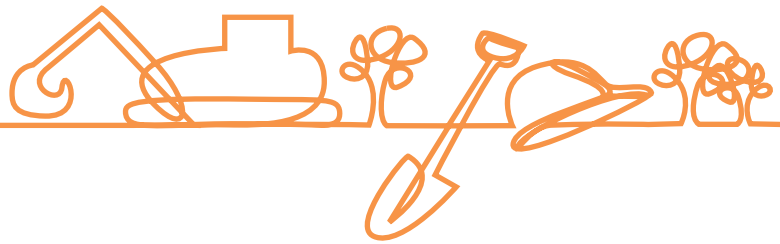
**Använd rätt
produkter i dina
byggprojekt**

Ta CE-märkningen till hjälp!

Från den 1 juli 2013 måste alla byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard vara CE-märkta, enligt EU:s byggproduktförordning. Du som byggherre har ansvar för att använda byggprodukter med lämpliga egenskaper. Med det menas produkter som har sådana egenskaper att de kan bidra till att uppfylla de krav som ställs på byggnadsverk. Du hittar uppgifterna i CE-märkningen och i produktens prestandadeklaration. Med hjälp av dem kan du jämföra CE-märkta byggprodukter med varandra.

Du hittar mer information på www.boverket.se

The image shows the CE mark, which consists of the letters 'C' and 'E' in a stylized, bold font. The 'C' is on the left and the 'E' is on the right, both enclosed within a white, tag-like shape with a pointed left side and a small hole at the tip. The background of the tag is white, and the letters are black. The tag is positioned in the bottom right corner of the page, with an orange line extending from the hole to the left, following the curve of the text above it.

Bara lämpliga byggprodukter får användas

Det är byggherren som har ansvaret att använda byggprodukter med lämpliga egenskaper i sina byggprojekt. De konsulter som byggherren anlitar för projektering med mera ska hjälpa till med att anvisa lämpliga byggprodukter för projektet. Med lämpliga byggprodukter menas produkter som har sådana egenskaper att de kan bidra till att byggnaden eller anläggningen uppfyller krav enligt plan- och bygglagen.

Ta CE-märkningen till hjälp vid val av lämpliga byggprodukter

För att kunna välja lämpliga produkter måste produktens egenskaper vara kända (dokumenterade). En förutsättning är också att uppgifterna om egenskaperna grundas på tillförlitliga bedömningar. Det är här som prestandadeklarationen och CE-märkningen av byggprodukter kommer in i bilden. De är verktyg som byggherrar och projektörer ska använda sig av för att välja rätt produkter. Med hjälp av prestandadeklarationen kan du som byggherre eller projektör avgöra om byggprodukten är lämplig att använda.

Inget godkännande av produkten

Det är EU-regler som gäller för prestandadeklaration och CE-märkning av byggprodukter. CE-märkningen signalerar inte ett godkännande av byggprodukten för användning eller att produkten automatiskt stämmer överens med krav i svenska eller andra länders byggregelverk.

Det är också bra att känna till att byggprodukter kan omfattas av annan unionslagstiftning, exempelvis maskin- eller lågspänningsdirektiven, och ska då vara CE-märkta mot denna.

Varför behövs EU-regler för byggprodukter?

De flesta EU-länder har sedan tidigare obligatoriska eller frivilliga nationella system för godkännande av byggprodukter. Ofta kombineras de med märkning för att visa att byggprodukterna stämmer med landets krav för att få användas och därmed i praktiken kunna säljas. För tillverkare och användare är det kraftigt fördyrande att behöva prova byggprodukter enligt skilda nationella system med hjälp av olika nationella institut för att få sälja produkterna i mer än ett land. För att undvika sådana handelshinder och istället öka konkurrensen har EU-länderna och Island, Lichtenstein, Norge, Schweiz och Turkiet kommit överens om gemensamma system för att bedöma och beskriva byggprodukters egenskaper. På så sätt får produkterna säljas över gränserna utan ytterligare krav på provningar etc.

Från direktiv till förordning

För att öka handeln med byggprodukter inom unionsmarknaden har EU-lagstiftningen uppdaterats år 2011 genom byggproduktförordningen nr 305/2011. Den ska tillämpas fullt ut 1 juli 2013. Byggproduktförordningen handlar liksom det tidigare byggproduktdirektivet 89/106/EEG om gemensamma EU-metoder och kriterier för att beskriva byggprodukters prestanda för väsentliga egenskaper. Med väsentliga produkttegenskaper menas sådana som har betydelse enligt krav på byggnader eller anläggningar i EU-ländernas nationella bygglagstiftning. De nationella metoderna och märkningarna avvecklas i takt med att de gemensamma omfattar allt fler grupper av byggprodukter.

Vilka byggprodukter ska vara CE-märkta?

En byggprodukt som omfattas av en harmoniserad standard, hEN, vars samexistensperiod upphör senast 1 juli 2013, ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkt. Om standardens samexistensperiod upphör senare gäller detta datum. I Sverige är det nytt med krav på CE-märkning av byggprodukter, enligt byggproduktförordningen.

Snart finns drygt 430 hEN av förväntade ca 600 för olika produktgrupper. De hEN som finns har arbetats fram genom den europeiska standardiseringsorganisationen CEN, på uppdrag av EU-kommissionen. Närmare upplysningar om hEN finner du på kommissionens webbplats Nando.¹

Hittills har hEN tagits fram under byggproduktdirektivet och använder direktivets begrepp. Enligt övergångsregler i byggproduktförordningen är standarderna fortfarande tillämpliga. Successivt, i takt med revidering, anpassas de till byggproduktförordningen och dess begrepp.

För byggprodukter som inte omfattas av en hEN finns ett frivilligt system, European Technical Assessment (ETA) som kan användas av tillverkaren för att få lämna prestandauppgifter om produkten och bekräfta att dessa är korrekta genom CE-märkning.

¹ Se närmare på Boverkets webbplats boverket.se hur du söker på Nando.

Vad innebär prestandadeklaration och CE-märkning av byggprodukter?

I prestandadeklarationen och i CE-märkningen informerar tillverkarna om produktens avsedda användningsområde och vilka egenskaper och prestanda den har. Tillverkarna ska använda standardens metoder för att bedöma och beskriva produkttegenskaperna. De ska dessutom ha en systematisk tillverkningskontroll för att säkerställa att produkterna över tid håller den prestanda som deklarerats. Ofta ska behöriga tredjepartsorgan användas för olika uppgifter i samband med bedömning av produktens olika egenskaper och av tillverkningskontrollen. Det kan vara ett testlab, kontrollorgan eller produkt-certifieringsorgan.

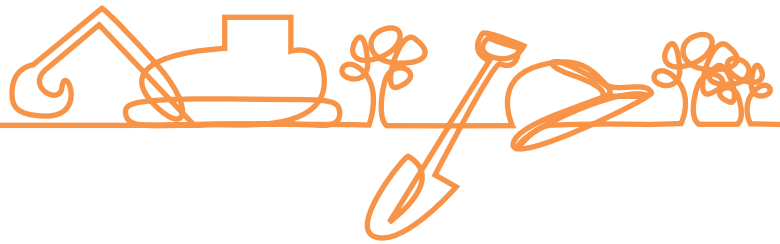
Varje hEN innehåller bedömningsmetoder för egenskaper som är väsentliga för produktens avsedda användning i åtminstone något land. Vilka egenskaper som är relevanta i respektive land beror på kraven enligt de nationella byggreglerna. Det handlar exempelvis om bärförmåga, brandmotstånd och reaktion vid brand, öppningsbarhet i utrymningsvägar, ljudabsorptionsförmåga, energihushållningsegenskaper, fuktmotstånd, beständighet, halkmotstånd, reningsförmåga och mycket annat.

Som användare av byggprodukter ska du utgå från att uppgifterna i prestandadeklarationen och CE-märkningen är korrekta. Misstänker du felaktigheter ska du vända dig till Boverket som är den svenska myndigheten för marknads-kontroll av byggprodukter.

Information om särskilt farliga ämnen

Om byggprodukten är en *vara* enligt EU:s kemikalieförordning Reach, till exempel golv eller fönster, så ska du tillsammans med prestandadeklarationen också få uppgifter om produktens eventuella innehåll av särskilt farliga ämnen, det vill säga sådana ämnen som finns upptagna på den så kallade kandidatförteckningen i Reach. Se kemikalieinspektionens webbplats www.kemi.se för mer information. Tänk på att kandidatlistan uppdateras två gånger per år.

Om produkten är en *kemisk produkt* enligt Reach, till exempel fogmassa eller färg, så ska produkten liksom tidigare åtföljas av ett säkerhetsdatablad, enligt Reach artikel 31.

Andra bedömningssystem om byggproduktförordningen inte är tillämplig

Om produkterna inte omfattas av en hEN eller av det frivilliga CE-märkningssystemet ETA kan produktegenskaperna visas på annat sätt. I Boverkets byggregler (BBR) och konstruktionsregler (EKS) anger vi förutom CE-märkningen tre andra bedömningssystem, läs mer om detta nedan.

Byggprodukter med bedömda egenskaper

Boverkets byggregler¹ och konstruktionsregler² förutsätter att den som bygger använder byggprodukter med kända och dokumenterade (bedömda) egenskaper. I avsnitt 1:4 till 1:42 i BBR och avdelning A, 4–6 §§ EKS framgår enligt vilka system som byggprodukter anses ha bedömda egenskaper. Alternativet för byggherren är att själv genomföra provning av produkterna³.

På marknaden förekommer en mängd olika märkningar av byggprodukter, men för att produktegenskaperna ska räknas som bedömda enligt BBR eller EKS gäller fyra system:

- a. CE-märkning
- b. typgodkännande och/eller tillverkningskontroll
- c. produktcertifiering av ett ackrediterat organ
- d. tillverknings- och produktionskontroll som gjorts av ett ackrediterat organ.

När en byggprodukt ska vara CE-märkt (alternativ a) får enbart detta sätt användas för att bedöma och beskriva produktens egenskaper.

¹ Se avsnitt 2:1 BBR

² Se avdelning A, 11 § EKS

³ Avsnitt 2:322 BBR och avdelning A, 14 § EKS, se fakta på nästa uppslag

Typgodkännande

Typgodkännande är ett svenskt system enligt plan- och bygglagen för att bedöma och verifiera byggprodukters överensstämmelse med krav i svenska byggregler. I vilka avseenden som produkten bedömts framgår av de avsnitt i BBR eller EKS som typgodkännandebeviset hänvisar till. Normalt täcker typgodkännandet inte alla kraven. Typgodkännande får bara utfärdas om produkten inte omfattas av en hEN eller av ett ETA (europisk teknisk bedömning från 1 juli 2013). Typgodkännande upphör att gälla när byggprodukten ska vara CE-märkt enligt byggproduktförordningen. Möjligheten till typgodkännande försvinner därför i den takt som det kommer nya hEN och utfärdade ETA.

FAKTA:

BBR avsnitt 2:322 Verifiering under projektering och utförande

”Byggherren bör verifiera att material och produkter har förutsatta egenskaper när de tas emot på byggsplatsen. Vid denna kontroll bör material och produkter

- identifieras,
- granskas, och
- provas såvida de inte är byggprodukter med bedömda egenskaper enligt avsnitt 1:4 eller att det är uppenbart onödigt.

Byggprodukter med bedömda egenskaper enligt avsnitt 1:4 behöver inte ytterligare provas eller kontrolleras i de avseenden som omfattas av bedömningen.”

FAKTA: EKS avdelning A, 14 § Mottagningskontroll av material och produkter

Byggherren måste förvissa sig om att material och byggprodukter har sådana egenskaper att materialen och produkterna korrekt använda i byggnadsverket gör att detta kan uppfylla egenskapskraven i denna författning och i Boverkets byggregler (BFS 2011:6).

Med mottagningskontroll avses i denna författning byggherrens kontroll av att material och produkter har förutsatta egenskaper när de tas emot på byggsplatsen.

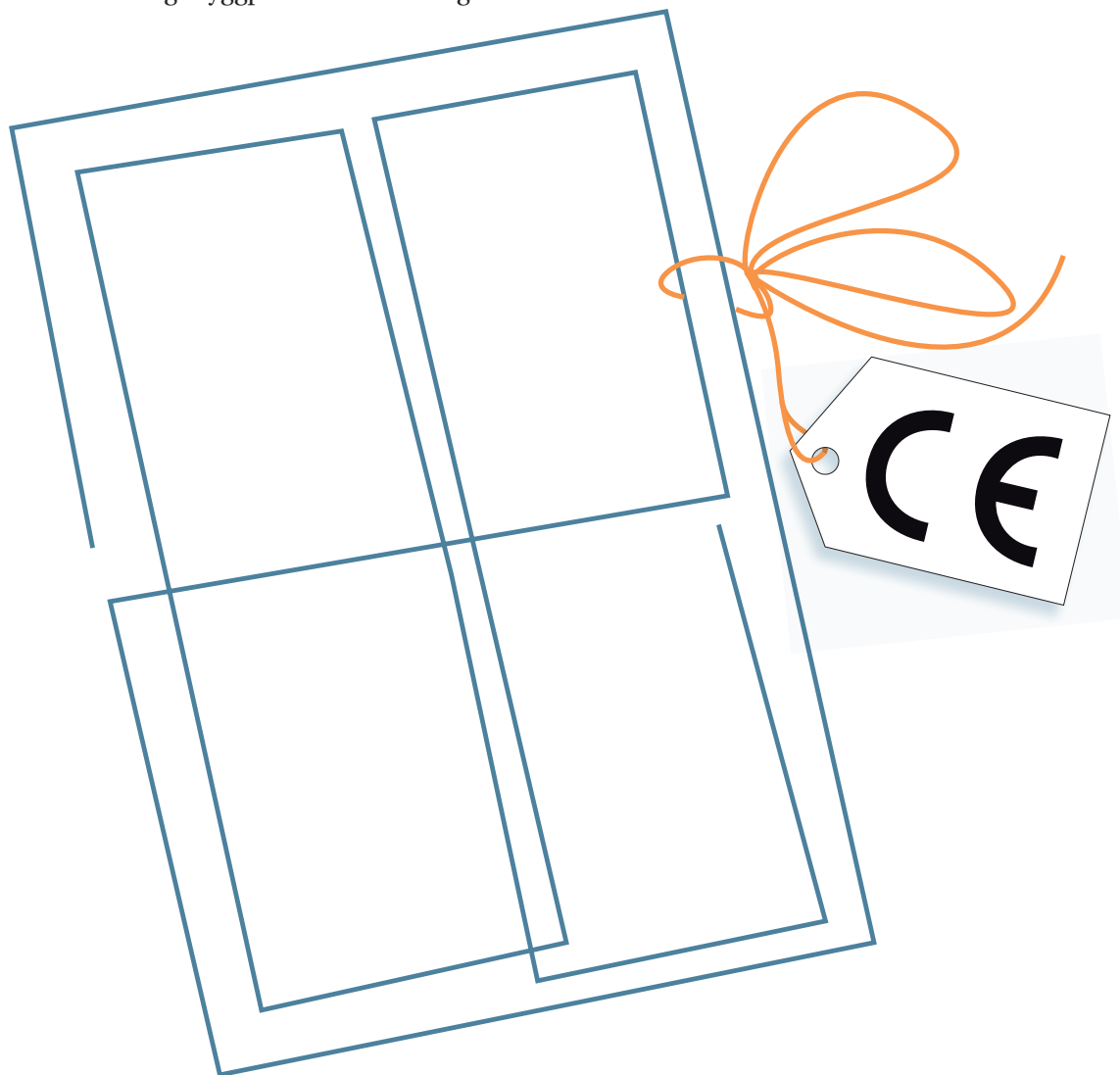
Har produkterna bedömda egenskaper enligt 4 § i denna avdelning kan mottagningskontrollen inskränkas till identifiering, kontroll av märkning och granskning av produktdeklarationen att varorna har förutsatta egenskaper.

Om byggprodukternas egenskaper inte är bedömda i den mening som avses i 4 § i denna avdelning fordras verifiering genom provning eller annan inom europeiska unionen vedertagen metod så att egenskaperna är kända, lämpliga och kan värderas före användning.

Exempel på CE-märkning och kopplingen till svenska regler

Prestandadeklaration i Sverige för fönster enligt den harmoniserade standarden *SS-EN 14351-1:2006+A1:2010 Fönster och dörrar – Produktstandard, funktionsegenskaper – Del 1: Fönster och ytterdörrar utan egenskaper för brandmotstånd och/eller rökgasläckage.*

Observera att de begrepp som används är enligt byggproduktdirektivet, som gällde när standarderna togs fram. De är ännu inte uppdaterade enligt byggproduktförordningen.

Förklaring av uppgifterna i CE-märkningen

CE – CE-märket enligt förordning (EG) nr 765/2008

0123 – det anmälda organets identifieringsnummer

Företagets namn och adress (eller identifieringsmärke)

13 – årtal då CE-märkningen först anbringats på produkttypen

01237 – produkttypens unika identifieringskod, t.ex. varunummer

789 – prestandadeklarationens referensnummer

EN 14351-1:2006+A1:2010 – hänvisning till hEN

Avsett användningsområde enligt tillverkaren

Väsentliga egenskaper för produkter enligt hEN

Krav på byggnadsverk enligt BBR, EKS eller AFS

Vattentäthet

BBR 6:5 skydd mot fukt

Farliga ämnen

Bedömningsmetoder saknas i hEN, BBR 6:11 om material 6:21 om luft

Motstånd mot vindlast

EKS 8 (BFS 2011:10)

Bärförmåga hos säkerhetsanordningar

AFS 2009:2, 45 §

Ljudreduktionsförmåga

Relevant om fönstret ska användas där ljudreduktion är viktig, BBR 7:2 om ljudförhållanden

Värmegenomgångskoefficient, U-värde

Om relevant enligt BBR 9:4, 9:92 om energianvändning

Ljusgenomsläpplighet

Om relevant enligt BBR 6:322 dagsljus i bostäder. AFS 2009:2, 9§ för arbetsplatser.

Lufttäthet

BBR 9:21 Klimatskärmens lufttäthet (energianvändning)

0123
Något AB, Box 54, Någon stad
13
01237
789
EN 14351-1:2006+A1:2010 Fönster utan egenskaper för brandmotstånd och/eller rökgasläckage Vattentäthet – Oskyddad (A): Klass 8A Farliga ämnen – NPD Motstånd mot vindlast – Testtryck: Klass 5 Bärförmåga hos säkerhetsanordningar – Tröskelvärde Ljudreduktionsförmåga – 33 dB (-1; -5) Värmegenomgångskoefficient, U-värde – 1,7 W/m ² K Ljusgenomsläpplighet – Solar factor: 0,55 Lufttäthet – Klass 4

Hur tillförlitliga är uppgifterna i prestandadeklarationen?

Det finns fem olika bedömningssystem för hur man tar fram uppgifter om byggprodukternas prestanda. Vilket bedömningssystem som använts beror på vilken harmoniserad standard som använts för att CE-märka produkten. Där anges vad som ska utföras av tillverkaren och vilka uppgifter som ska utföras av en behörig oberoende part. Brandegenskaper och bärförmåga hör till egenskaper som får särskilt stor påverkan av människors säkerhet och hälsa och därför hamnar i de högsta bedömningssystemen.

För de olika bedömningssystemen varierar tredjepartskontrollen, det vill säga att någon oberoende part kontrollerar att tillverkarens uppgifter om prestanda stämmer. För att få behörighet måste den oberoende parten uppfylla kompetenskraven i byggproduktförordningen och vara anmäld till EU av sitt land. Om parten får verka som anmält organ framgår det av kommissionens webbplats Nando. Där kan man också enkelt ta reda på vilka organ som är anmälda för uppgifter enligt en viss hEN.

De olika systemen för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda är:

System 4 – tillverkaren gör allt själv.

System 3 – ett anmält provningslaboratorium ska bestämma produkttypen på grundval av provning, beräkning eller annan metod som framgår av standarden. Tillverkaren utför tillverkningskontrollen.

System 2+ – ett anmält certifieringsorgan ska granska tillverkningskontrollen och intyga om den stämmer med kraven. Tillverkaren bestämmer produkttypen enligt metoderna i standarden och ska utföra tillverkningskontroll och prova stickprov enligt provningsplanen.

System 1 – ett anmält produktcertifieringsorgan ska intyga produktens kontinuerliga prestanda grundad på organets bestämning av produkttypen genom provning eller annan metod enligt standarden, en första inspektion av tillverkningsanläggningen och tillverkningskontrollen samt en löpande övervakning och utvärdering av denna. Tillverkaren ska utföra tillverkningskontroll och prova stickprov enligt provningsplanen.

System 1+ – ett anmält produktcertifieringsorgan ska intyga produktens kontinuerliga prestanda på samma grunder som enligt system 1, och ska därutöver revisionsprova produkterna innan de släpps ut till försäljning. Tillverkaren ska utföra tillverkningskontroll och prova stickprov enligt provningsplanen.

Kontroll av byggprodukter på marknaden

Boverket ska utöva tillsyn (marknadskontroll) av byggprodukter på den svenska marknaden. I det ingår att kontrollera att prestandadeklarationer och CE-märkningar är korrekta och att alla byggprodukter som ska vara CE-märkta den 1 juli 2013 verkligen är det.

Om du upptäcker byggprodukter som inte är CE-märkta, men som du tror ska vara det eller om du har anledning att tro att den prestanda som deklarerats är fel, ska du vända dig till Boverket.

Mer information

Boverket har allmän information om byggproduktförordningen på www.boverket.se/CE-markning

Alla harmoniserade standarder publiceras i EU-kommissionens databas Nando.

<http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/nando/index.cfm?fuseaction=cp.hs&cpr=Y>

Du hittar de anmälda organen för den aktuella standarden genom att klicka på respektive standard i Nando.

SIS, den svenska standardiseringsorganisationen, har mer information om standarder på sin webbplats www.sis.se.

Vad står förkortningar och begrepp för?

BBR: Boverkets byggregler – föreskrifter och allmänna råd, (BFS 2011:6)

EKS: Boverkets föreskrifter och allmänna råd för tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder), (BFS 2011:10)

BFS: Boverkets författningssamling

Byggproduktförordningen: Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG.

CPR: Construction Products Regulation, Byggproduktförordningen

hEN: harmoniserad standard

EAD: European Technical Assessment Document, europeiskt tekniskt bedömningsdokument

Harmoniserad teknisk specifikation: hEN eller EAD

ETA: European Technical Assessment, europeisk teknisk bedömning

Reach: EU:s kemikalieförordning (registration, evaluation, authorisation and restriction of chemicals), nr 1907/2006

AFS: Arbetsmiljöverkets författningssamling

NPD: No Performance Determined, ingen prestanda fastställd

ZA bilaga: Bilaga till hEN som beskriver vilka prestandauppgifter som kan deklarerars, och hur.

Samexistensperiod: Startdatum då standarden kan börja användas samt slutdatum då CE-märkningen enligt standarden måste vara gjord.

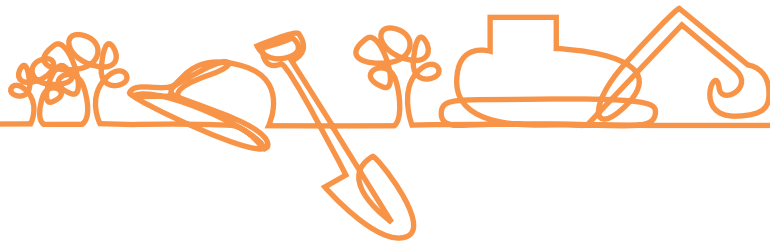
Nando: New Approach Notified and Designated Organisations Information System, EU-kommissionens databas för harmoniserade standarder och anmälda organ.

Kända egenskaper: Krav i BBR avsnitt 2:1 att använda material med kända egenskaper.

Bedömda egenskaper: Enligt BBR och EKS avses byggprodukter med bedömda egenskaper de som är a) CE-märkta, b) typgodkända och/eller tillverkningskontrollerade, c) produktcertifierade av ett ackrediterat certifieringsorgan eller d) tillverknings- och produktionskontrollerade av ett ackrediterat certifieringsorgan.

Förutsatta egenskaper: Vid mottagningskontroll på byggarbetsplatsen bör verifieras att de levererade produkterna har de egenskaper som förutsatts.

Väsentliga egenskaper: De egenskaper hos byggprodukten som rör de grundläggande kraven för byggnadsverk enligt CPR.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende